

Nader onderzoek en leefgebieden benadering

Vletgaarsmaten fase 2C, Holten

Eelerwoude werkt

met passie aan een mooi

en groen Nederland

Opdrachtgever:
Gemeente Rijssen-Holten
JK
Schild 1
7461 DD Rijssen

Opdrachtnemer:
Eelerwoude
[Onze vestigingen](#)
088-1471100
info@eelerwoude.nl
www.eelerwoude.nl

Projectnummer: 203133
Datum: 2-8-2022
Projectleider: TA
Opgesteld: TA
Gecontroleerd: RK
Status: Definitief 1
Versie:

© 2022 Eelerwoude

Dit rapport is enkelzijdig opgemaakt.

Inhoudsopgave

Nader onderzoek en leefgebieden benadering	1
1 Inleiding	5
2 Huidige situatie en ontwikkeling.....	6
2.1 Huidige situatie	6
2.2 Voorgenomen ontwikkeling	6
3 Natuurwetgeving	11
3.1 Inleiding	11
3.2 Bescherming van soorten	11
4 Methode	12
4.1 Inleiding	12
4.2 Bureauonderzoek	12
4.3 Veldonderzoek.....	12
5 Beschermde soorten	15
5.1 Inleiding	15
5.2 Vleermuizen.....	15
5.2.1 Voorkomen en functie	15
5.2.2 Effecten en ontheffing	15
5.2.3 Te nemen maatregelen.....	15
5.3 Vogels	17
5.3.1 Voorkomen en functie	17
5.3.2 Effecten en ontheffing	17
5.3.3 Te nemen maatregelen.....	17
5.4 Grondgebonden zoogdieren.....	17
5.4.1 Voorkomen en functie	17
5.4.2 Effecten en ontheffing	19
5.4.3 Te nemen maatregelen.....	20
5.5 Grote weerschijnvliner	20
5.5.1 Voorkomen en functie	20
5.5.2 Effecten en ontheffing	20
5.6 Overige beschermde soorten	20
5.6.1 Voorkomen en functie	20
5.6.2 Effecten en ontheffing	21
6 Conclusie	22

6.1	Soortenbescherming	22
6.2	Uitvoerbaarheid van de plannen	22
6.3	Geldigheid onderzoek.....	23
7	Natuurinclusief advies.....	24
7.1	Inleiding	24
7.2	Inrichtingssuggesties	24
7.2.1	Mantels en zomen	24
Bijlage 1 Wettelijk kader Natuurwetgeving		29

1 Inleiding

De gemeente Rijssen-Holten is voornemens het bedrijventerrein Vletgaarsmaten verder uit te breiden. Deze uitbreiding wordt fase 2C genoemd en ligt direct ten zuidwesten van het bestaande bedrijventerrein.

In verband met deze plannen is er reeds een toetsing uitgevoerd (kenmerk P202630) aan de natuurwetgeving en aan het natuurbeleid. Uit deze toetsing kwam naar voren dat nader onderzoek naar jaarrond beschermde nesten en een leefgebiedenbenadering noodzakelijk zijn. Vanuit de voorgenomen ontwikkeling worden vooralsnog geen effecten op vleermuizen verwacht.

Nader, gericht veldonderzoek is noodzakelijk om aan te tonen, dan wel uit te sluiten dat de nesten in de singel naast het plangebied functie hebben als broedplaats voor vogels met een jaarrond beschermde nestplaats. Duidelijk moet dan ook worden om welke soort(en) en aantallen het. Daarnaast is een leefgebiedenbenadering conform de methodiek uit de 'Brochure Soortenbescherming in Overijssel' noodzakelijk om de effecten op egel en kleine marterachtigen te onderzoeken. Voor de grote weerschijnvlinder is gekozen deze soort op te nemen in het ontwerp zodat eventuele beschermde voortplantingsplaatsen niet worden aangetast.

Uit het onderzoek en de leefgebiedenbenadering komt naar voren of de voorgenomen ontwikkelingen consequenties hebben voor de aanwezige beschermde natuurwaarden in het kader van de Wet natuurbescherming en welke vervolgstappen noodzakelijk zijn. Voorliggende rapportage gaat hier verder op in.

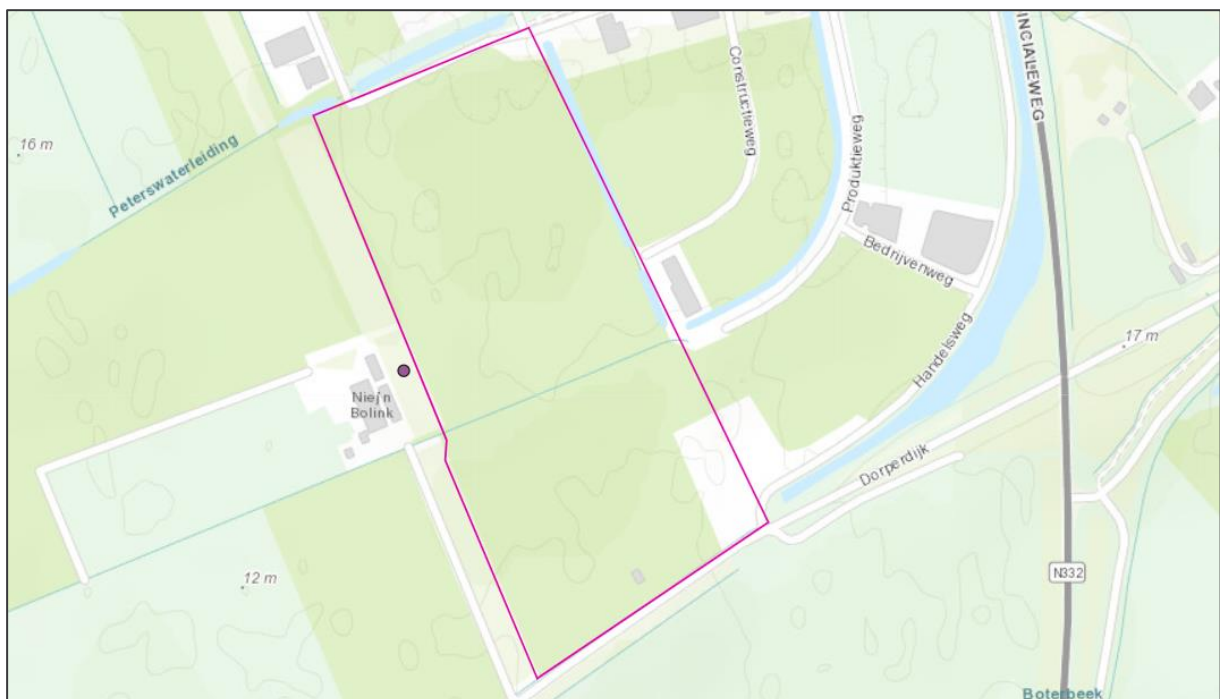
2 Huidige situatie en ontwikkeling

2.1 Huidige situatie

Het plangebied ligt in de gemeente Rijssen-Holten net buiten de bebouwde kom van Holten in Overijssel. Het plangebied bestaat grotendeels uit (maïs)akkers en wordt doorsneden door een sloot met een ruige oevervegetatie/rietkraag. In het zuidelijk deel staat een schuur met rondom jonge beplanting. In het zuidoosten ligt een verruigd veldje begroeid met voornamelijk grassen, ruigtekruiden, verwilderde tuinplanten, brem en struikvormige wilgen. In het plangebied is geen verlichting aanwezig. Het plangebied wordt omgeven door een bedrijventerrein (in ontwikkeling) aan de noord- en oostzijde. De zuid- en westkant bestaan uit beplanting, wegen en sloten in een verder agrarisch landschap.

2.2 Voorgenomen ontwikkeling

De gemeente Rijssen-Holten is voornemens het bedrijventerrein Vletgaarsmaten uit te breiden met fase 2C. Deze fase heeft een oppervlak van 16,3 hectare (afbeelding 1). In 2009 is hiervoor een structuurvisie opgesteld (Royal Haskoning, 2009). Uit deze structuurvisie blijkt dat de houtsingel in het westen wordt gespaard, evenals de doorkruisende watergang. Wel worden deze mogelijk aangetast tijdens de werkzaamheden en na de ontwikkeling beïnvloed door bijvoorbeeld verlichting. De schuur in het plangebied wordt op termijn gesloopt en valt buiten deze toetsing¹. Naast bijna 11 ha voor bedrijfskavels wordt ook ruimte gereserveerd voor onder andere water 1,08 ha, groen 1,89 ha en kabels- en leidingenstrook met incidenteel groen 0,72 ha. Overige onderdelen bestaan onder andere uit wegen en paden. Voor deze ontwikkeling is een wijziging van het bestemmingsplan noodzakelijk.

¹ De schuur was in het voorjaar van 2022 nog niet in eigendom van de gemeente Rijssen-Holten. Op basis van een inspectie aan de buitenzijde en het bekijken van foto's door een ecooloog van de binnenzijde zijn geen (sporen van) beschermde soorten aangetroffen en het gebruik door soorten lijkt door de nette staat en het gebrek aan schuilplaatsen (met een geschikt microklimaat) niet waarschijnlijk. Zodra de schuur in eigendom is wordt geadviseerd een uitgebreide inspectie door een ecooloog uit te laten voeren.

Afbeelding 1. Ligging plangebied (esri, 2021).

Afbeelding 2. Stedenbouwkundige structuur (Royal Haskoning, 2009).

Afbeelding 3a. Impressie plangebied, situatie op 25 oktober 2021. De schuur in het plangebied.

Afbeelding 3b. Impressie plangebied, situatie op 25 oktober 2021. De maïsakker met de sloot aan de oostzijde.

Afbeelding 3c. Impressie plangebied, situatie op 25 oktober 2021. De maïsakker met de sloot aan houtsingel aan de westzijde.

Afbeelding 3d. Impressie plangebied, situatie op 25 oktober 2021. De houtsingel aan de westzijde.

Afbeelding 3e. Impressie plangebied, situatie op 25 oktober 2021. De maisakker wordt doorsneden door een sloot met rietkraag/ruigte vegetatie, links op de afbeelding.

Afbeelding 3f. Impressie plangebied, situatie op 25 oktober 2021. Het ruige veldje met opslag van bomen en struiken.

Afbeelding 3g. Impressie plangebied, situatie op 25 oktober 2021. Het ruige veldje met opslag van bomen en struiken.

3 Natuurwetgeving

3.1 Inleiding

De Wet natuurbescherming bestaat uit drie onderdelen: de bescherming van soorten, de bescherming van gebieden en de bescherming van houtopstanden. De kern van het natuurbeleid wordt gevormd door het Natuurnetwerk Nederland, dat een samenhangend netwerk vormt van natuurgebieden. De provincies zijn het bevoegd gezag. Alleen in een aantal situaties, zoals bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid, is het Rijk het bevoegd gezag. In dit hoofdstuk wordt kort ingegaan op de relevante wetgeving en het natuurbeleid voor het plangebied; de Wet natuurbescherming, onderdeel soortenbescherming.

3.2 Bescherming van soorten

Het uitgangspunt bij het onderdeel soortenbescherming is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde dieren of planten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan. De wet kent een drietal beschermingsregimes; beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn, beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn en beschermingsregime “andere soorten”. Daarnaast zijn landelijk van een aantal vogelsoorten de nesten jaarrond beschermd. Elk beschermingsregime heeft zijn eigen verbodsbepalingen.

Voor ieder ruimtelijk plan is het verplicht om te toetsen of deze leiden tot overtreding van de betreffende verbodsbepalingen. Wanneer er sprake is van een overtreding dient er onderzocht te worden of er een vrijstelling geldt. Indien er geen vrijstelling geldt, kan het aanvragen van een ontheffing noodzakelijk zijn. Bijlage 1 gaat verder in op het wettelijk kader bij toetsing aan de Wet natuurbescherming, onderdeel soortenbescherming.

Gevolgen plangebied

De Wet natuurbescherming is een nationale wet. Indien negatieve effecten worden verwacht door activiteiten of ontwikkelingen is een toetsing aan de wet Natuurbescherming noodzakelijk. In hoofdstuk 5 wordt verder ingegaan op de aanwezigheid van beschermde soorten en welke effecten de voorgenomen ontwikkeling heeft op deze soorten.

4 Methode

4.1 Inleiding

De aanwezige natuurwaarden zijn in beeld gebracht op basis van een verkenning van bestaande inventarisatiegegevens en gericht onderzoek naar jaarrond beschermde nesten en een leefgebieden benadering.

4.2 Bureauonderzoek

Voor het bureauonderzoek is gebruikgemaakt van landelijke, provinciale en indien beschikbaar regionale verspreidingsinformatie:

- NDFF (Nationale Databank Flora en Fauna).
- De flora- en faunadatabase van Eelerwoude is geraadpleegd. Eelerwoude heeft meerdere onderzoeken in de nabije omgeving uitgevoerd. De data van deze onderzoeken zijn opgeslagen in deze database. Zie de literatuurlijst voor een totale lijst van de geraadpleegde bronnen.

4.3 Veldonderzoek

Op basis van aantal veldbezoeken is het plangebied onderzocht op de aanwezigheid van verblijfplaatsen en de functionele leefomgeving van vleermuizen, huismus en gierzwaluw. De onderzoeken zijn uitgevoerd door Tim Asbreuk ecologische adviseur en werkzaam bij Eelerwoude (zie kader – ecologisch deskundige). In tabel 1 zijn de onderzoeksdata weergegeven. Hierbij zijn tevens de onderzoekers, starttijd en weersomstandigheden genoteerd.

Kader - Ecologisch deskundige

De veldmedewerkers van Eelerwoude beschikken over een uitgebreide ervaring met de betreffende soortgroepen en voldoen aan de criteria van 'ecologisch deskundige'. Met een ecologisch deskundige wordt bedoeld een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dienen te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO- dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- op MBO-niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk Gebied; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

Tabel 1. Type onderzoek, datum, start- en eindtijd, onderzoeker(s) en de weersomstandigheden genoteerd per veldbezoek.

Datum	Type onderzoek	Start – eindtijd	Onderzoeker	Weersomstandigheden
17-03-2022	Jaarrond beschermde nesten en leefgebiedenbenadering	10.00-11.30	T. Asbreuk	12 °C, droog, half bewolkt, windkracht 2 Bft
11-04-2022	Jaarrond beschermde nesten	13.00-14.15	T. Asbreuk	13 °C, droog, half bewolkt, windkracht 1 Bft
23-05-2022	Jaarrond beschermde nesten	11.00-12.00	T. Asbreuk	22 °C, droog, half bewolkt, windkracht 2 Bft
11-07-2022	Jaarrond beschermde nesten en leefgebiedenbenadering	14.00-16.30	T. Asbreuk	19 °C, droog, bewolkt, windkracht 2 Bft

Vogels (jaarrond beschermde nesten)

Als eerste zijn in het voorjaar, voordat er blad aan de bomen zat alle oude en nieuwe nesten van kraaiachtigen als ekster en zwarte kraai geïnventariseerd, evenals alle nesten van eekhoorn. Dergelijke nesten worden onder andere gebruikt door soorten welke niet of nauwelijks in staat zijn zelf een nest te maken als boomvalk, torenvalk en ransuil. Hiernaast is in het voorjaar ook specifiek aandacht besteed aan soorten als buizerd, roek en sperwer. Dergelijke nesten zijn in het vroege voorjaar nog goed vindbaar.

Voor het vaststellen van vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten is geen onderzoeksprotocol beschikbaar. Derhalve zijn deze nesten gevolgd door tijdens vervolfbezoeken vast te stellen of en door welke vogelsoorten deze nesten worden gebruikt. Hierbij is gedurende vier veldronden (inclusief de eerste verkenning) zowel gekeken naar kenmerkend gedrag (zang, balts, paring) van vogels met jaarrond beschermde nestplaats als naar sporen die op gebruik kunnen wijzen (braakballen, veren etc. onder of nabij de nesten).

Egel en kleine marterachtigen

In de provincie Overijssel is het verplicht om bij egel en kleine marterachtigen het leefgebied in kaart te brengen (zogenoeten 'leefgebiedenbenadering'). Deze methode is beschreven in de 'Brochure soortenbescherming in Overijssel', opgesteld door de provincie Overijssel (Provincie Overijssel, 2021). Deze werkwijze is opgesplitst in drie fases (zie kader).

- **Fase 1:** Op een ecologische functiekaart wordt de habitatgeschiktheid van het projectgebied in beeld gebracht.
- **Fase 2:** Op basis van de ecologische functiekaart onderbouwt een ecologisch deskundige of er verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming worden overtreden en hoe de effecten van de verbodsovertredingen met maatregelen voorkomen of verzacht kunnen worden.
- **Fase 3:** Wanneer het aannemelijk is dat door het project vaste voortplantingsplaatsen, of rustplaatsen van kleine marterachtigen of egels beschadigd kunnen worden, dan vraagt de initiatiefnemer ontheffing aan bij de Provincie Overijssel.

Bij deze benadering is het hele plangebied beoordeeld op de aanwezigheid van geschikt habitat voor egel en kleine marterachtigen. Tevens is de kwaliteit beoordeeld en zijn kansen genoteerd om bestaande elementen te behouden, te versterken en te verbinden.

Overige beschermde soorten

In en rond het plangebied komen mogelijk nog een aantal andere beschermde soorten dan eerder beschreven voor. Voor een groot deel zal het gaan om algemeen voorkomende en vrijgestelde beschermde soorten, maar ook de aanwezigheid van een aantal beschermde (nachtactieve) soorten kan niet op voorhand worden uitgesloten. Hierbij dient gedacht te worden aan bijvoorbeeld steenmarter.

5 Beschermde soorten

5.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de tijdens het veldonderzoek waargenomen soorten, al dan niet aangevuld met gegevens uit de literatuur en andere informatiebronnen. Vervolgens worden eventuele effecten beschreven als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling.

5.2 Vleermuizen

5.2.1 Voorkomen en functie

Foerageergebieden en vliegroutes

De singel ten westen van het plangebied is geschikt als vliegroute en foerageergebied voor diverse in de omgeving voorkomende vleermuizen als gewone dwergvleermuis, laatvlieger en gewone grootoorvleermuis.

5.2.2 Effecten en ontheffing

Bescherming

Alle vleermuissoorten zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming met beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn. Het opzettelijk verstoren, vangen en doden van individuen van beschermde soorten, alsmede het beschadigen of vernielen van vaste verblijfplaatsen, inclusief de functionele leefomgeving, is verboden vanuit de Wet natuurbescherming. De functionaliteit van de verblijfplaatsen van vleermuizen dienen te allen tijde gegarandeerd te blijven.

De singel naast het plangebied blijft behouden en er wordt geen verlichting aangebracht die gericht is op de singel (mededeling gemeente Rijssen-Holten). Effecten op vleermuizen worden dan ook niet verwacht.

Kader - Foerageergebieden en vliegroutes

Foerageergebieden en vliegroutes van vleermuizen zijn beschermd indien bij het verdwijnen ook een verblijfplaats ongeschikt wordt. Bijvoorbeeld door het onderbreken van een vliegroute wordt een foerageergebied onbereikbaar, waardoor de vleermuizen onvoldoende voedsel kunnen vinden. Bij het verdwijnen van foerageergebieden of vliegroutes wordt derhalve onderzocht of er voldoende bereikbare alternatieven zijn.

Vleermuizen maken gebruik van lijnvormige landschapselementen zoals bomenrijen en singels om zich langs te verplaatsen. Een aaneengesloten kronendak heeft hierbij de voorkeur. Van vleermuizen is bekend dat onderbrekingen in de lijnstructuur maximaal 100 tot 200 meter mogen bedragen (kleinere en langzaam vliegende soorten 50 meter). Wanneer de onderbrekingen groter zijn dan deze afstand kunnen sommige soorten deze afstand niet overbruggen en zullen ze uitwijken naar alternatieve vliegroutes en foerageergebieden.

5.2.3 Te nemen maatregelen

Om negatieve effecten op vleermuizen te voorkomen is het noodzakelijk dat de houtsingel ten westen van het plangebied donker blijft. Het wordt dan ook aangeraden dit op te nemen in het bestemmingsplan. Indien men toch besluit verlichting toe te passen rondom het bedrijfsterrein, dan dient men rekening te houden met vleermuizen (zie kader Verlichting).

Conclusie: Als gevolg van de voorgenomen ontwikkelingen worden geen negatieve effecten op vleermuizen verwacht mits voldaan wordt aan de hierboven beschreven maatregelen.

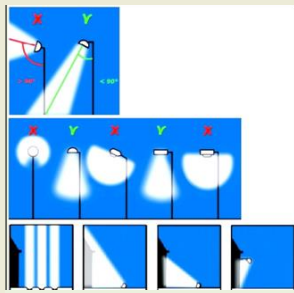
Kader- Verlichting

Een aantal nachtactieve dieren, zoals vleermuizen, uilen en marters, zijn gevoelig voor verlichting. Er zijn soorten die kunstlicht zoveel mogelijk vermijden, zoals de watervleermuis, en er zijn soorten die (in beperkte mate) rond lantaarnpalen jagen, zoals de rosse vleermuis. Bij het plaatsen van verlichting bij in- en/of uitvliegopeningen, vliegroutes en foerageergebieden kunnen barrières ontstaan waardoor de vleermuizen van de verblijfplaatsen, vliegroute en/of foerageergebied afzien.

Op dit moment is binnen en rondom het plangebied geen verlichting aanwezig. De verlichting beperkt zich tot de straatlantaarns en in de nieuwe situatie zal de verlichting mogelijk toenemen. Verwacht wordt dat met de toename van verlichting rondom de te ontwikkelen locaties geen negatief effect zal optreden op de aanwezige soorten. De te verwachte soorten gelden namelijk niet als bijzonder gevoelig voor verstoring door verlichting. Er dient wel te allen tijde rekening gehouden te worden met verlichting, door verlichting tot een minimum te beperken en directe verlichting van de omgeving en onverlichte gebiedsdelen te voorkomen. Om lichthinder te voorkomen en het gebied aantrekkelijk te maken voor vleermuizen kunnen verschillende maatregelen getroffen worden:

- Verlichting alleen plaatsen waar het echt nodig is;
- Verlichting alleen aan op het moment wanneer het nodig is (dynamische verlichting)
- Verlaag de hoogtes van de lichtmasten zodat boomkronen onverlicht blijven;
- Beperk verstrooiing van het licht tot een minimum door gebruik van aangepaste armatuur;
- Geen verlichting plaatsen bij in- en/of uitvliegopeningen en vliegroutes.

Hieronder staan enkele voorbeelden om lichtverstrooiing te voorkomen.

5.3 Vogels

5.3.1 Voorkomen en functie

Broedvogels (Jaarrond beschermde nesten)

Bij de inventarisatie van mogelijk jaarrond beschermde nesten is één relatief nieuw takkennest aangetroffen in de populierenlaan langs de Dorperdijk. Tijdens vervolfbezoeken is geen bewoning van een soort met een jaarrond beschermde nestplaats gevonden in het betreffende nest. Het tijdens de quickscan aangetroffen nest was tijdens dit veldbezoek (17 maart 2022) in dusdanige mate beschadigd dat het geen functie meer kon vervullen.

Afbeelding 4: aangetroffen nesten op 17 maart 2022. Het nest in de houtsingel is in slechte staat (links), in de populieren langs de Dorperdijk is een nieuw takkennest gebouwd (verse takken).

5.3.2 Effecten en ontheffing

Broedvogels (Jaarrond beschermde nesten)

In de bomen rondom het plangebied zijn geen soorten met een jaarrond beschermde nestplaats aangetroffen. Effecten op soorten met een jaarrond beschermde nestplaats worden dan ook niet verwacht.

5.3.3 Te nemen maatregelen

Indien de werkzaamheden na de winter van 2022-2023 worden gestart is het raadzaam het nest te blijven volgen om snel te kunnen anticiperen op een eventuele vestiging door een soort met een jaarrond beschermde nestplaats als sperwer, ransuil of boomvalk.

Conclusie: Er zijn geen soorten met een jaarrond beschermde nestplaats aangetroffen, effecten worden dan ook niet verwacht.

5.4 Grondgebonden zoogdieren

5.4.1 Voorkomen en functie

Doormiddel van bureaustudie en aanvullende waarnemingen is het plangebied onderzocht op de aanwezigheid van zoogdieren die niet zijn vrijgesteld van de ontheffingplicht. Tevens is geschikt habitat en kansen voor versterking van leefgebied in kaart gebracht.

Eekhoorn

Eekhoorn is binnen het plangebied afhankelijk van de oude boomstructuren welke voor een gedeelte met elkaar zijn verbonden. Op deze manier kan eekhoorn zonder de grond te raken zich door het gebied verplaatsen. De

bebouwde omgeving wordt hierbij niet geschuwd, in de houtsingel naast het plangebied is een oud (vervallen) nest aangetroffen.

Egel en kleine marterachtigen

Het plangebied bevat geschikt leefgebied inclusief mogelijke voortplantings- en rustplaatsen voor de egel en kleine marterachtigen. Deze soorten zijn bekend uit de omgeving van het plangebied (NDFF). Derhalve is een leefgebiedenbenadering uitgevoerd en bestaat uit 3 fasen:

Fase 1

Als eerste is bepaald aan de hand van kaartmateriaal en de uitgevoerde veldbezoeken waar de geschikte leefgebieden zich bevinden voor egel en kleine marterachtigen (in dit geval voornamelijk wezel en bunzing). Hiervoor geldt dat deze soorten een voorkeur hebben voor een cultuurlandschap waarbij voldoende dekking is in bosschages, houtstapels, takkenrillen en dicht struweel. Door het 'netter' worden van tuinen en erven nemen dekking en voedselmogelijkheden af (Zoogdiervereniging, 2021). Verblijfplaatsen worden hierbij gemaakt in de bovengenoemde elementen binnen het cultuurlandschap. Foerageren gebeurt doorgaans aan de randen van deze elementen met voldoende dekking en langs water (bunzing). De soorten mijden heel open gebied en zijn hierdoor afhankelijk van lijnvormige landschapselementen die foerageergebieden en verblijfplaatsen met elkaar verbinden (afbeelding 10) (provincie Noord-Brabant, 2017).

Afbeelding 5: in het plangebied is een veldje aanwezig met ruigte en opslag van bomen en struiken dat zeer geschikt is als leefgebied voor de egel en kleine marterachtigen (zie ook afbeeldingen 3f en 3g).

Afbeelding 6: de singel net buiten het plangebied vormt geschikt leefgebied voor de egel en kleine marterachtigen en heeft ook diverse vormen van voortplantings- en/of rustplaatsen als takkenhopen en dichte vegetatie (overwintering egel). Zie ook afbeeldingen 3c en 3d.

In afbeelding 7 is op basis van het voorgaande weergegeven waar de bestaande leefgebieden van egel en kleine marterachtigen zich bevinden (zie voor een impressie de afbeeldingen 3c 3d, 3f, 3g 5 en 6), evenals de

bijbehorende verbindingzones binnen/naast het plangebied (afbeelding 3b en 3d). Het kaartbeeld toont dat binnen en direct rondom het plangebied veel kleinschalige bosclementen, aanwezig zijn of brede houtsingels met een goed ontwikkelde, dichte onderbegroeiing. Ook is water met ruige oevers aanwezig. Deze kleinschalige elementen zijn cruciaal voor soorten als egel en kleine marterachtigen als dekking, rustplaats, verbinding en foerageergebied.

Afbeelding 7: Geschikt leefgebied voor egel en kleine marterachtigen binnen en rondom het plangebied (ESRI, 2021). Geschikte leefgebied is weergegeven als opgaande beplanting (groen) en ruigte en ruig grasland (oranje) daartussen liggen verbindingzones (geel) zoals sloten en wegbermen.

Als gevolg van de voorgenomen plannen verdwijnt een deel van het leefgebied en worden (mogelijk) verbindingzones aangetast door de inrichting, werkzaamheden en/of verstoring.

5.4.2 Effecten en ontheffing

Eekhoorn

Gedurende de veldbezoeken is enkel één vervallen eekhoornnest aangetroffen. Nesten gelden als vaste voortplantings- en rustplaatsen voor eekhoorn. De houtsingel wordt niet aangetast en dit nest en het leefgebied blijft behouden bij de voorgenomen ontwikkeling. Eekhoorn is een soort die zich goed kan handhaven in een stedelijke omgeving zolang oude bomen en bosschages behouden blijven. Een negatief effect kan worden uitgesloten. Het aanvragen van een ontheffing Wet natuurbescherming is dan niet aan de orde.

Egel & kleine marterachtigen

In het buitengebied zijn egel en de drie soorten kleine marterachtigen (bunzing, hermelijn en wezel) in veel gevallen afhankelijk van landschapselementen zoals bosjes, houtwallen, ruigten en bloemrijke bermen.

Genoemde soorten zijn grotendeels gebonden aan een dichte bodembedekking van bladeren, struweel en ruigtes om in te verblijven. Met name de randen van dergelijke elementen worden gebruikt als onderdeel van het foerageergebied. Alle vier soorten zijn gebaat bij een kleinschalig landschap met veel lijnvormige landschapselementen welke ze ook gebruiken om zich veilig langs te verplaatsen (ecologische verbindingzones).

Fase 2

Het ontwikkelen van een bedrijventerrein op Vletgaarsmaten leidt tot aantasting van het leefgebied van de egel en de kleine marterachtigen. Op afbeelding 2 is te zien dat grote delen worden ingericht als kavels voor bedrijven. Ook het ruig grasland met opslag van bomen en struiken van circa 0,9 hectare (afbeelding 3f en 3g) veranderd in een bedrijfskavel. Daarnaast worden verbindingzones (mogelijk tijdelijk) aangetast door de werkzaamheden en toekomstige verstoring en wordt het leefgebied doorsneden door wegen wat het risico op verkeersslachtoffers vergroot.

Een ontheffing voor de egel, bunzing, hermelijn en wezel is dan ook noodzakelijk.

5.4.3 Te nemen maatregelen

Om negatieve effecten op de egel, bunzing, hermelijn en wezel te voorkomen of te beperken dienen een aantal aanvullende maatregelen genomen te worden. Op hoofdlijnen betreffen dit:

- Het compenseren van leefgebied (circa 0,91 hectare) voor de egel, bunzing, hermelijn en wezel inclusief de noodzakelijke bufferzones om verstoringinvloeden in de kern weg te nemen;
- Het behouden (eventueel omleiden)/versterken van bestaande verbindingzones met faunatunnels om verkeersslachtoffers zoveel mogelijk te beperken.
- Creëren van extra verblijfs- en schuilmogelijkheden voor egel en kleine marterachtigen door takkenrillen en/ of stobben aan te leggen.

Conclusie: Negatieve effecten op grondgebonden zoogdieren als egel en kleine marterachtigen worden verwacht. Het aanvragen van een ontheffing is dan ook noodzakelijk.

5.5 Grote weerschijnvlinier

5.5.1 Voorkomen en functie

Tijdens het veldonderzoek zijn boswilgen aangetroffen. Deze worden door de beschermde grote weerschijnvlinder gebruikt als waardplant en vormen daarmee mogelijk een beschermde voortplantingslocatie.

5.5.2 Effecten en ontheffing

Negatieve effecten zijn niet te verwachten op de grote weerschijnvlinder aangezien de boswilgen worden ontzien tijdens de voorgenomen ontwikkelingen. Tevens worden als onderdeel van dit plan boswilgen toegevoegd aan het plangebied waardoor eventueel voorkomen grote weerschijnvlinder in de toekomst meer mogelijkheden hebben om het plangebied te gebruiken.

Conclusie: Negatieve effecten op de grote weerschijnvlinder worden niet verwacht.

5.6 Overige beschermde soorten

5.6.1 Voorkomen en functie

Tijdens het veldonderzoek is ook gelet op de aanwezigheid van andere (niet-vrijgestelde) beschermde soorten dan hierboven beschreven. Deze beschermde diersoorten zijn niet waargenomen en verblijfplaatsen worden

ook niet verwacht, dit vanwege het ontbreken van geschikt biotoop en/of het bekende verspreidingsgebied. Uitzondering hierop is de steenmarter die (mogelijk) van het plangebied gebruikmaakt als leefgebied. Er zijn echter geen verblijfplaatsen vastgesteld van de steenmarter.

In en rond het plangebied kunnen verschillende algemene vogelsoorten voorkomen. Het gaat hierbij o.a. om de soorten koolmees, pimpelmees, roodborst. Deze soorten kunnen in en rond het plangebied tot broeden komen.

5.6.2 Effecten en ontheffing

Negatieve effecten zijn niet te verwachten op de groep overige beschermde soorten. Vaste rust- en verblijfplaatsen van deze beschermde soorten, zoals das, ontbreken. Het plangebied maakt mogelijk onderdeel uit van het leefgebied van de steenmarter, maar ook van deze soort zijn geen vaste rust- en verblijfplaatsen waargenomen. Wel dient te allen tijde rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van broedvogels. Alle vogelsoorten in Nederland zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming. Voor alle beschermde inheemse (ook algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort. Deze verbodsbepalingen worden kunnen in veel situaties worden voorkomen door verstorende werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. De periode van 15 maart tot 15 juli wordt over het algemeen beschouwd als broedseizoen. Werkzaamheden binnen het broedseizoen zijn mogelijk indien is vastgesteld dat er met deze werkzaamheden geen nesten van broedvogels worden verstoord. Voor de Wet natuurbescherming zijn echter alle bewoonde vogelnesten beschermd, ongeacht het tijdstip van het jaar en ongeacht de zeldzaamheid van de soort. De genoemde termijn moet daarom niet al te strikt worden toegepast.

Conclusie: Negatieve effecten op overige beschermde soorten zijn niet te verwachten. Het aanvragen van een ontheffing is voor overige beschermde soorten niet noodzakelijk. Wel dient te allen tijde rekening gehouden te worden met het broedseizoen van vogels.

6 Conclusie

6.1 Soortenbescherming

Uit het flora- en faunaonderzoek is naar voren gekomen dat het plangebied onderdeel uitmaakt van het potentiële leefgebied van de beschermde soorten: egel, bunzing, hermelijn en wezel. In het plangebied bevinden zich zowel mogelijke voortplantings- en rustplaatsen als verbindingzones tussen (delen van) leefgebieden.

Op basis van de leefgebiedenbenadering van de provincie Overijssel is voor het aantasten van mogelijke beschermde voortplantings- en rustplaatsen en essentiële verbindingen een ontheffing noodzakelijk.

Voor de egel, bunzing, hermelijn en wezel dient een ontheffing aangevraagd te worden. Deze soorten kunnen gezamenlijk in een aanvraag ingediend worden. Om een ontheffing Wet natuurbescherming te verkrijgen voor egel, bunzing, hermelijn en wezel moet:

- de gunstige staat van instandhouding gegarandeerd blijven;
- invulling gegeven worden aan de zorgplicht;
- voldaan worden aan een bij de wet genoemd belang;
- er mogen geen alternatieven zijn.

Deze gegevens moeten worden uitgewerkt in een projectplan. In het projectplan staat concreet welke werkzaamheden, wanneer, en op welke wijze worden uitgevoerd. Dit wordt aangevuld met een onderbouwing van de noodzaak van het project. Ook is het noodzakelijk een goede compensatie (van zowel de kwantiteit als de kwaliteit) voor het leefgebied van de egel, bunzing, hermelijn en wezel te realiseren.

Een ontheffingsaanvraag moet worden ingediend bij de provincie Overijssel. Maximaal twintig weken na het indienen van de aanvraag wordt er een besluit genomen. Op dat besluit kunnen belanghebbenden nog bezwaar maken. Deze termijnen zijn terug te vinden op de website van de provincie.

Concrete maatregelen die genomen moeten worden tijdens de werkzaamheden dienen vastgelegd te worden in een ecologisch werkprotocol. Hierin dienen eveneens de aanvullende voorwaarden verwerkt te worden die voortvloeien uit de ontheffingsaanvraag.

Overige beschermde soorten zijn niet aangetroffen en hierop worden dan ook geen effecten verwacht. Wel wordt geadviseerd de schuur, zodra deze in eigendom is, voorafgaand aan de voorgenomen sloop te onderzoeken op mogelijk gebruik door beschermde soorten en het aanwezige takkennest te monitoren.

6.2 Uitvoerbaarheid van de plannen

Bij ontheffing nodig, maar niet nodig voor de uitvoerbaarheid:

Wanneer er sprake is van een bestemmingsplanprocedure moet aannemelijk gemaakt worden dat de plannen uitvoerbaar zijn. Dit betekent dat aangetoond moet worden dat een ontheffing Wet natuurbescherming verleend gaat worden.

Vanuit de leefgebieden benadering van egel, bunzing, hermelijn en wezel worden regelmatig ontheffingen aangevraagd en verkregen. In zijn algemeenheid moeten daarbij de volgende maatregelen genomen worden om de gunstige staat van instandhouding te garanderen en aan de zorgplicht te voldoen:

- in stand houden voldoende functioneel leefgebied (inclusief voortplantings- en rustplaatsen, foerageergebied en verbindingzones);
- voorkomen van aantasten/doden dieren bij uitvoering, bijvoorbeeld door uit te voeren buiten de gevoelige periodes.

Door bovengenoemde maatregelen te nemen wordt de functionaliteit van het plangebied (en/of directe omgeving) voor de dieren in stand gehouden. In dat geval kan een ontheffing worden aangevraagd voor het verstoren van de dieren. De ontheffing kan dan worden aangevraagd op basis van het belang: “in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daaropvolgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied”.

Ten slotte moet aangetoond worden dat er geen alternatieven zijn. De ontwikkeling is locatie specifiek, hiervoor is geen alternatief. Alternatieven in het kader van de werkwijze en planning worden ingevuld bij het opstellen van het activiteitenplan en de ontheffing. In het kader van het bestemmingsplan zijn deze onderdelen echter niet relevant.

6.3 Geldigheid onderzoek

Dit onderzoek is uitgevoerd conform de landelijk geldende richtlijnen. Het bevoegde gezag hanteert de volgende definitie voor de geldigheid van onderzoeken naar beschermde soorten:

“Onderzoekgegevens mogen maximaal 3 jaar oud zijn in gebieden waar weinig of geen ruimtelijke of kwalitatieve veranderingen zijn opgetreden in de afgelopen drie jaar. In gebieden waar dit niet voor geldt, moeten de gegevens recenter zijn.”

Dit rapport gaat in op de effecten van de ontwikkeling zoals beschreven in hoofdstuk 2.2. Wijzigingen of aanpassingen in de ontwikkeling kunnen tot andere conclusies ten aanzien van de effecten op beschermde soorten leiden.

7 Natuurinclusief advies

7.1 Inleiding

In het structuurplan is ruim 1 hectare water en bijna 1,9 hectare groen opgenomen. Dit schept mogelijkheden voor een natuurinclusieve ontwikkeling. In het structuurplan is te zien dat het groen met name uit bestaande lijnvormige elementen bestaat waaraan parallel veelal de infrastructuur is gesitueerd.

Vanuit de Wet natuurbescherming is het verplicht dat de functie van leefgebied voor egel, bunzing, hermelijn en wezel te compenseren. Dit betekent dat de functies van het plangebied als verbindingsszone en als leefgebied dienen te worden geborgd of gecompenseerd. Ook dient de functie als mogelijke voortplantingsplaats van de grote weerschijnvlinder te worden geborgd. De egel, bunzing, hermelijn, wezel en grote weerschijnvlinder zijn derhalve leidend in dit advies en worden dan ook “doelsoorten” genoemd.

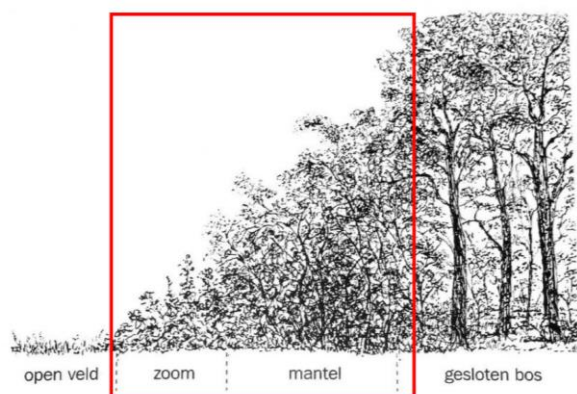
7.2 Inrichtingssuggesties

7.2.1 Mantels en zomen

Zowel de egel als kleine marterachtigen en de grote weerschijnvlinder leven graag in bosranden met mantels en zomen. Zoom- en mantelvegetaties vormen samen een geleidelijke overgang van bos (kernvegetatie) naar open grasland. Een mantel bestaat uit lage bomen (zowel bomen die van nature laag blijven en jonge bomen) en struiken. Vaak is een bosrand golvend en zijn tevens solitaire struiken en bomen aanwezig die los staan van de bosrand. Deze rand van bomen en struiken wordt opgevolgd door een zoomvegetatie. Dit zijn kruiden die zijn aangepast aan het groeien nabij bomen en struiken. Vaak worden zomen extensiever beheerd dan graslanden. In de praktijk is geen bosrand hetzelfde, maar geldt doorgaans wel, hoe breder de zoom- en mantel, des te hoger ecologische waarde.

Planten zijn de basis van een vitaal ecosysteem

Aangezien planten aan de basis van de voedselketen staan en marterachtigen relatief hoog vormen de bomen en struiken naast dekking ook (indirect voedsel). Door te werken met inheemse, gebiedseigen soorten is de kans groot dat ook de insecten en andere organismen die leven van deze bomen en struiken in de omgeving voorkomen. Deze insecten vormen weer een onderdeel van het voedsel voor muizen, die weer door de kleine marters worden gegeten. Tevens vormen de bessen en zaden van deze bomen en struiken voedsel voor kleine marters en muizen.

Afbeelding 8: de zoom en mantel (links) is van groot belang voor de beoogde soorten. Dit door de aanwezigheid van veel dekking en voedsel. Een zoom- en mantelvegetatie is op geen plek hetzelfde en bestaat uit inhammen en uitgroeiende struwelen (rechts).

Afhankelijk van met name de bodemeigenschappen en het grondwater bestaan bosranden uit andere soorten. In het plangebied is vermoedelijk zowel een beekeerd- als een veldpodzolgrond aanwezig (bodemkaart, PDOK.nl) aanwezig. Dit zijn van nature natte tot vochtige schrale tot matig voedselrijke bodemtypen. Struiken en kleine bomen (mantelvegetatie) van deze twee bodemtypen passen dan ook het beste in een bosrand op de betreffende locatie.

Houtsingel

Vroeger bestond het landschap uit voornamelijk uit hooilanden (het deel 'maten' uit de naam Vletgaarsmaten refereert hier nog aan, maten waren namelijk hooilanden) afgewisseld met houtsingels. Deze houtsingels bestonden uit bomen en struiken die daar van nature voorkwamen. Denk hierbij aan zomereik, ruwe berk, zwarte els (nat), wilde lijsterbes, boswilg² en struiken als grauwe wilg, sporkehout en brem (droog). Op voedselrijkere delen (beekeerdgronden) groeiden ook vogelkers en eenstijlige meidoorn. Deze begroeiingen werden begeleid door braamstruweel en wilde kamperfoelie.

Wilgenstruweel

In het Holterbroek groeien op verschillende locaties nog mooie struwelen van met name grauwe wilg, maar mogelijk ook geoorde wilg. Deze groepen zijn in combinatie met de natte ruigten in de omgeving kenmerkend voor dit landschap en bieden naast houtsingels potenties voor de doelsoorten.

Afbeelding 9: een houtsingel met gebiedseigensoorten op een beekeerdgrond van ongeveer 20 jaar oud (links, referentiefoto) en een open landschap met ruigte sloten en struikvormige wilgen als grauwe wilg en plaatselijk wellicht geoorde wilg (rechts) in het Holterbroek.

Zoom

Voor de zoom is geen aanplant noodzakelijk. De gewenste kruiden vestigen zich vanzelf bij extensief beheer. Afhankelijk van de bodemeigenschappen (voedselrijkdom, zuurgraad en vocht) ontwikkelen zich bodemspecifieke zoomvegetaties.

Creëren van extra dekking en voortplantings- en rustplaatsen

Met name in de eerst jaren na aanplant is in de houtsingels nog weinig dekking voor de egel en kleine marters aanwezig. Dit wordt ondervangen door takkenrillen en/of stobbenwallen aan te leggen. Deze elementen worden in de toekomst aangevuld met het bij het beheer vrijkomende hout.

Ruige oevers en houtoevers

Door de oevers van de geplande waterberging natuurvriendelijk in te richten met flauwe taluds (1 op 5 of flauwer) zowel boven als onder water ontstaat een brede oever die in de brede ondiepe zone snel opwarmt. In snel opwarmend water tussen de waterplanten groeien larven van kikkers snel op. Deze kikkers vormen weer

² De boswilg en in mindere mate de grauwe wilg zijn essentieel aangezien zij de waardplant vormen voor de grote weerschijnvlinder. Verder zijn deze wilgensoorten door hun vroege bloei ook van essentieel belang voor andere bestuivers waaronder vroeg vliegende dagvlinders, hommels en andere wilde bijen.

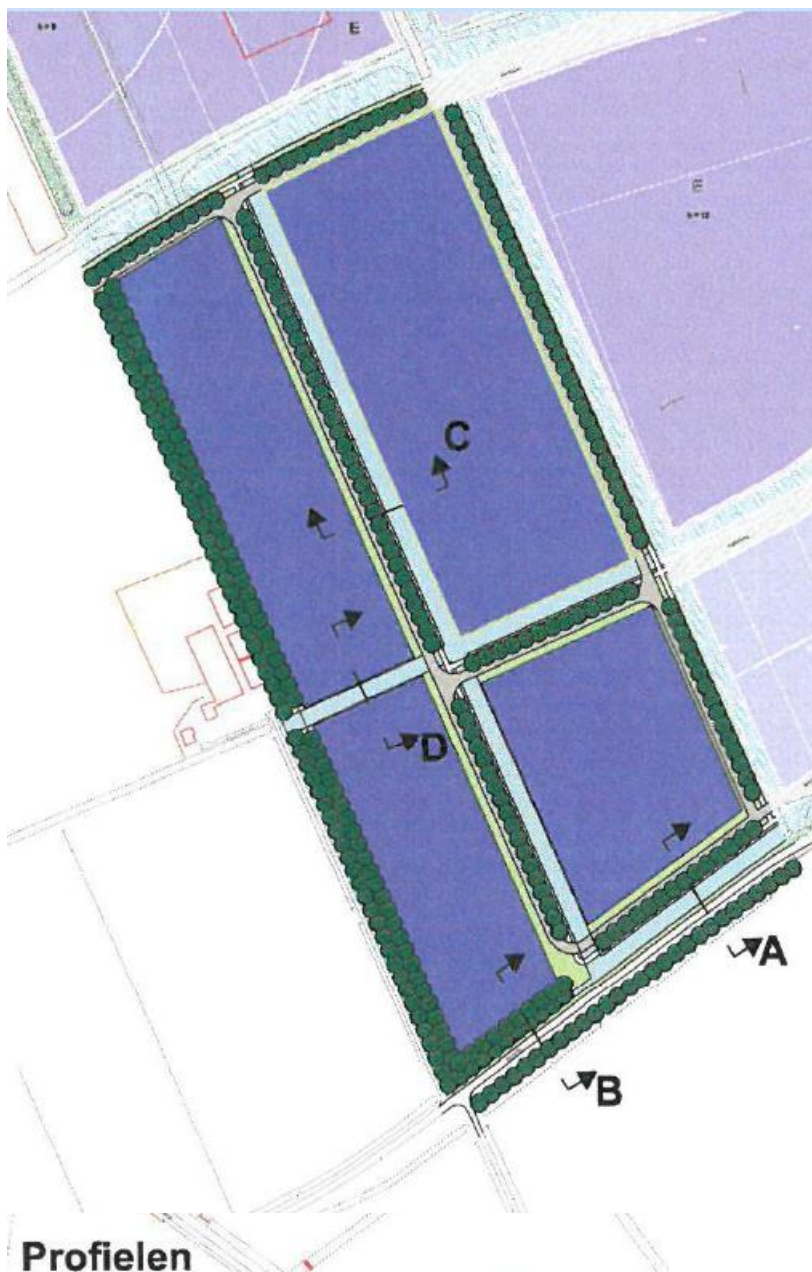
een belangrijke voedselbron voor de bunzing. Daarnaast herbergen brede geleidelijke oevers een grotere plantendiversiteit en bieden daardoor meer voedsel en dekking aan insecten, vogels en kleine zoogdieren.

Beheer

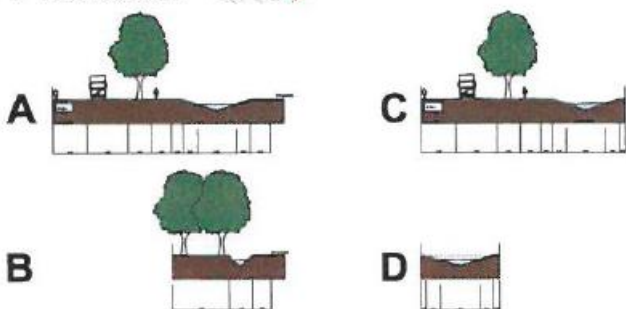
De singels worden beheerd middels hakhoutbeheer. Dit betekent dat bomen en struiken eens per 5-10 jaar worden afgezet en daarna weer opnieuw kunnen uitlopen. Hierdoor blijven de bomen en struiken laag en blijft dekking op maaiveld behouden. Door om de drie jaar een derde van de struiken en bomen in de singel af te zetten blijft continu voldoende dekking aanwezig en zijn altijd bloeiende en besdragende soorten aanwezig als voedselbron.

Zoom- en oevervegetaties zijn ruig, hiervan wordt jaarlijks een derde gemaaid. Doordat twee derde van de vegetatie lang de winter in gaat blijft voldoende dekking aanwezig voor de kleine marterachtigen.

Profielen

Literatuurlijst

- ESRI Nederland (2021). <https://www.esri.nl/nl-nl/home>
- Veldman, J., Troost, C., & Klink A, 2020. Brochure Soortenbescherming in Overijssel. Bunzing, egel, hermelijn en wezel. Wageningen University & Research. (2019). Vogel- en habitatrichtlijn-rapportage 2019.

Soortinformatie:

- www.zoogdiervereniging.nl
- www.sovon.nl
- www.vlindernet.nl

Waarnemingen:

- ndff-ecogrid.nl

Soorten:

- Bij12 (2017). Kennisdocument Buizerd Buteo buteo. Bij12, versie 1.0, Utrecht.

Bijlage 1 Wettelijk kader Natuurwetgeving

Bescherming van soorten

Zorgplicht

De Wet natuurbescherming erkent de intrinsieke waarde van in het wild levende planten- en diersoorten, of de soort nu beschermd is of niet (= zorgplicht). Deze zorgplicht houdt in dat eenieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wilde levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld, maar kan door toepassing van bestuursdwang wel worden gehandhaafd.

Beschermingsregimes

Op het onderdeel soortbescherming deelt de Wet natuurbescherming soorten in drie beschermingsregimes in:

1. Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn
Alle vogels cf. artikel Vogelrichtlijn
2. Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn
Soorten uit Bijlage IV Habitatrichtlijn, Bijlage I en II van het Verdrag van Bern en Bijlage II van het Verdrag van Bonn. In de bijlagen van de Verdragen van Bern en Bonn worden ook vogels genoemd ³.
3. Beschermingsregime “andere soorten”
Soorten die uit nationaal oogpunt bescherming behoeven.

Elk van deze beschermingsregimes heeft zijn eigen verbodsbepalingen en vereisten voor vrijstelling of ontheffing van de verboden.

Verbodsbepalingen

De Wet natuurbescherming gaat uit van het ‘nee, tenzij-principe’. In de wet worden ten aanzien van de beschermde soorten een aantal verbodsbepalingen genoemd (figuur 1). De verbodsbepalingen zijn gekoppeld aan het beschermingsregime van de soort (resp. Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn of de groep ‘Overige soorten’). Dat betekent dat deze verbodsbepalingen niet overtreden mogen worden, tenzij voor de soort(en):

- een vrijstelling geldt;
- er gewerkt wordt met een goedgekeurde Gedragscode (feitelijk een collectieve ontheffing);
- een ontheffing is verkregen.

³ De brochure ‘Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen’, versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016 impliceert dat de bescherming uit de Vogelrichtlijn prevaleert boven de bescherming van vogels uit de verdragen van Bonn en Bern ³

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wn	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2 Wn	Beschermingsregime andere soorten § 3.3 Wn
Art 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen	Art 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen
Art 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen	Art 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaat- sen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen	Art 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplanting- plaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen
Art 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben	Art 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen	Niet van toepassing
Art 3.1 lid 4 en lid 5 Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort	Art 3.5 lid 2 Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren	Niet van toepassing
Niet van toepassing	Art 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen	Art 3.10 lid 1c Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen

Figuur 1: Overzicht verbodsbepalingen Wet Natuurbescherming (bron: brochure 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen', versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016).

Om af te mogen wijken van de verbodsbepalingen (en deze toch te mogen overtreden) via een ontheffing of een vrijstelling moet aan drie criteria worden voldaan:

1. er is geen andere bevredigende oplossing voor de handeling (=alternatievenafweging);
2. de afwijking is gebaseerd op een in de wet genoemd belang (b.v. openbare veiligheid of volksgezondheid);
3. de ingreep of handeling mag geen afbreuk doen aan en/of verslechtering betekenen voor de staat van instandhouding van de soort.

Als aan (alle) drie deze vereisten voldaan is, kan een ontheffing worden verleend. Voor een aantal handelingen zijn bovendien vrijstellingen mogelijk in de vorm van een provinciale verordening of een (goedgekeurde) gedragscode.

Voorgaand figuur geeft een overzicht van de verbodsbepalingen per beschermingsregime. De verbodsbepalingen voor de groep van overige, 'nationale' soorten zijn geïnspireerd op de Habitatrichtlijn en op een aantal punten versoepeld. Zo is het opzettelijk verstoren van beschermde soorten (en hun verblijfplaatsen) uit deze groep van overige soorten niet langer verboden. Wel is het nog steeds verboden om vaste verblijfplaatsen van dieren onder dit beschermingsregime opzettelijk te beschadigen of te vernielen.

Voor vogels geldt dat verstoren niet verboden is als de verstoring maar niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort (*artikel 3.1, lid 4 en lid 5*). Het beschadigen van in gebruik zijnde vogelnesten tijdens het broedseizoen blijft verboden, maar het verstoren dus niet meer, tenzij er sprake is van een wezenlijke invloed op de staat van instandhouding van de specifieke soort(en). Het is aan de initiatiefnemer om zich op de hoogte te (laten) stellen, en waar nodig aan te tonen, dat de op zich verstorende activiteit geen bedreiging vormt voor de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoort.

Tot slot geldt het opzettelijk doden of vangen en het verbod om vaste verblijfplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te vernielen of beschadigen, niet voor bosmuis, huisspitsmuis of veldmuis in of op gebouwen of de daarbij behorende erven of roerende zaken (*artikel 3.10 lid 3*). Zie kader – Opzettelijkheid.

Kader - Opzettelijkheid

In de Wet natuurbescherming is bij meer verbodsbepalingen dan onder de Flora en faunawet het opzetvereiste toegevoegd, in lijn met de artikelen van de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn. In de Flora en faunawet was alleen sprake van het opzetvereiste bij verontrusting (artikel 10). Hierdoor was de Flora en faunawet strenger dan de verbodsbepalingen van de Habitatrichtlijn. Niet-opzettelijke handelingen waarbij de verbodsbepalingen overtreden worden, zijn nu niet langer verboden. Daar is van belang dat het Europees Hof van Justitie in zijn jurisprudentie heeft bepaald dat onder opzet ook voorwaardelijke opzet moet worden begrepen: *“Daarvan is sprake als iemand een handeling verricht en daarbij bewust de aanmerkelijke kans aanvaardt dat zijn gedragingen schadelijke gevolgen hebben voor een dier of plant.”*.

Andere bevredigende oplossing(en)

De initiatiefnemer moet aantonen en beargumenteren dat er geen andere bevredigende oplossingen zijn waardoor overtreding van de verbodsbepaling(en) kan worden voorkomen, bijvoorbeeld door planaanpassing of het aanpassen van de uitvoeringsperiode. Het is aan het bevoegd gezag (doorgaans dus de provincie) om de alternatieve oplossingen te beoordelen en hierover te besluiten. De onderbouwing moet gebaseerd zijn op objectieve en controleerbare gegevens.

Belangen

Voor de soorten die beschermd zijn onder de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn kan alleen ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de in deze richtlijnen genoemde belangen. Voor de groep van overige, nationaal beschermde soorten wordt uitgegaan van de in de Habitatrichtlijn genoemde belangen, plus een aantal aanvullende belangen. In het kader - Wettelijk Belang wordt een overzicht gegeven van deze belangen.

Staat van instandhouding van de soort

Tot slot moeten de effecten van de voorgenomen handeling(en) worden beoordeeld aan de staat van instandhouding (Svl) van de soort. De Svl varieert per soort en per handeling, en is niet vastgelegd in de wet. Een handeling op een zeldzame beschermde soort zal eerder leiden tot een negatief effect op de Svl dan bij een algemene soort. Belangrijk is ook de trend (aantalsontwikkeling) en de ruimtelijke verspreiding van de soort. Bij de beoordeling moet rekening worden gehouden met cumulatieve (versterkende) effecten, bijvoorbeeld door andere handelingen of ontwikkelingen in de omgeving en met reeds verleende ontheffingen voor dezelfde populaties van deze soort(en). Bij de beoordeling mogen compenserende en mitigerende (verzachtende) maatregelen worden betrokken. Het ecologische toetsingscriterium verschilt per beschermingsregime (Zie kader – Staat van instandhouding). Om te beoordelen of aan deze criteria wordt voldaan, moeten inzicht worden gegeven in:

1. De Svl (van de populatie) van de soort (in zijn natuurlijke verspreidingsgebied).
2. Het effect van de handeling of ontwikkeling op de soort.

Kader - Staat van instandhouding

- **Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn:** “De maatregelen leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de betreffende soort”.
- **Beschermingsregime soort Habitatrichtlijn:** “Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan”.
- **Beschermingsregime Overige soorten:** “Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan”.

Voorkomen van overtreding verbodsbepalingen

In sommige situaties kunnen maatregelen worden getroffen waardoor negatieve effecten en overtreding van de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming kunnen worden voorkomen. Bijvoorbeeld door de kap van bomen met broedende vogels uit te stellen tot na de broedtijd. Al kan de boom ook een nest bevatten van een vogelsoort waarbij het nest jaarrond beschermd is, waardoor overtreding niet kan worden voorkomen. Het plannen van werkzaamheden buiten de kwetsbare periode(n) van beschermde soorten is een veel toegepaste maatregel. Andere mogelijkheden om overtreding te voorkomen zijn wellicht het aanpassen van de werkvolgorde, gebruik te maken van andere apparatuur of de werkzaamheden te faseren in ruimte en tijd (zoals in het voorbeeld).

Vrijstellingen

Onder de Wet natuurbescherming is niet altijd een ontheffing nodig bij handelingen die leiden tot overtreding van de verbodsbepalingen in de wet. Dit zijn bijvoorbeeld de provinciale vrijstellingen en de gedragscodes. Ook kan er sprake zijn van een vrijstelling als de handeling is opgenomen in een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of programma in het kader van een programmatische aanpak. Tot slot kan het Rijk voor handelingen en activiteiten waarvoor zij bevoegd gezag is een vrijstelling geven in de vorm van een Ministeriele Regeling. Vrijstellingen kunnen alleen gelden voor de verbodsbepalingen en de voorwaarden zoals genoemd bij de verschillende beschermingsregimes.

Provinciale verordening

Provinciale Staten kunnen vrijstelling van de verbodsbepalingen verlenen. Zo zijn met een provinciale verordening een aantal vooral algemeen voorkomende en beschermde zoogdieren als egel en rosse woelmuis vrijgesteld van de ontheffingsplicht. Door deze mogelijkheid ontstaan echter wel verschillen in de bescherming van soorten tussen de verschillende provincies.

Programmatische aanpak

De Wet natuurbescherming biedt de mogelijkheid om een programmatische aanpak toe te passen. Een dergelijk programma kan zowel door het Rijk als door provincies worden opgesteld. Onder de Flora en faunawet is reeds ervaring opgedaan onder de 'Generieke' of 'Gebiedsgerichte aanpak'. Tevens is voor een aantal grootschalige ontwikkelingen en plangebied een Generieke ontheffing verleend zoals voor de gemeente Tilburg, het Havengebied Rotterdam en Vliegveld Twente. Het biedt de mogelijkheid om door middel van een actieve leefgebiedenbenadering te streven naar een betere verbinding tussen economie en ecologie.

Beheerplan Natura 2000-gebied

Tot slot zijn handelingen die onderdeel uitmaken van een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of een programmatische aanpak (zoals stikstof) vrijgesteld, mits de handelingen zijn getoetst aan de criteria voor afwijking van de soortenbeschermingsregimes.

Kader - Wettelijk Belang

Voor vogels beschermd onder de Vogelrichtlijn kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
- in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
- ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
- ter bescherming van flora en fauna;
- voor onderzoek en onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt;
- om het vangen, onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.

Voor soorten beschermd onder de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern of het Verdrag van Bonn kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de bescherming van wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
- ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen eigendom;
- in het belang van volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
- voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van kunstmatige vermeerdering van planten, of
- om onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen, onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben.

Voor andere 'nationaal' beschermde soorten kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- de belangen die gelden voor soorten van de Habitatrichtlijn zoals hierboven genoemd;
- in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daaropvolgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
- ter voorkoming van schade en overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes of begraafplaatsen;
- ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omliggende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
- ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud van landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied;
- in het algemeen belang van de betreffende soort.

Deze lege pagina laten staan ter afsluiting van het rapport